מסורת הש"ס

א) יבמות קטז. כתובות כב: גיטין סד: ופט:, ב) [עיין תוספ' יבמות קטז. ד"ה ולהימנה], ג) [יבמות דף קיז.], ד) [כתובות מח.], ה) [נ"ל שלום דף קיז.], ו) [יבמות דף סה.],

הגהות הב"ח

(א) גמ' מתניתין היא. נ"ב וכן יכול לפשוט מברייתא דקדשה בככר כו' הובא בב"ב פ' מי שמת דף קמה דמוכח שם ג"כ דאי אפשר לאוקמי הברייתא רק באשת כהן ע"ש: (ב) שם דמשנה ראשונה תהוי תיובתא דרבא והא הכא דלית לה: (ג) שם דלא אמרה אי יורה: (ד) שם דידעה היא דבעלה ידע: (ה) רש"י ד"ה גרשתני מהו מי וכו' כהן הוא אסור: (ו) ד"ה התם וכו' משום דידעה דבעלה כצ"ל ותיבת לה נמחק: (ז) בא"ד אי לא אי הות אמרה הכי מהימנא לחזקה: (ח) ד"ה אדרבה לא מיבעי למשנה:

מוסף רש"י

דנסתחפה שדהו. לשון מטר סוחף, נשטפו שדו, כלומר מזלו גרם (עי' כתובות ב.).

פירוש הרא"ש

אמר רב המנונא ת"ש. דנאמנת: **דלא עבידא לבזויי נפשה.** לומר דבר של גנאי על עצמה אם לא היה אמת: **דלית לה כסופא.** לא נעשה בה דבר של גנאי: **כיון דלא סגי לה דלא קאמרה אינו יורה כחץ.** כי אינה רוצה להיות בלא זרע וצריכה היא לאמרו כדי שיגרשנה בעלה ותנשא לאחר אולי תבנה ממנו ואם לא היה אמת לא היתה מחלפת פניה לומר דבר זה: **היא גופה אמרה נהי דבביאה ידע.** וטועה היא וסבורה היא שאין הבעל מרגיש ביורה כחץ: **מקדמה ומשיא ידיה לגברא.** כשהיה משמש עמה בלילה היתה משכמת בבקר ונותנת לו מים לידיו:

רש"י

גרשתני(ה). מי מהימנא ואם אשת כהן אסור לו להחזירה: **התם הוא.** דמעיקרא משום (ו) דידע לה דבעלה לא ידע בה אי נטמאת אי לא [אהכי] אי אמרה טמאה אני לך לא מהימנא אבל היכא דאמרה גרשתני דידעה דבעלה ידע אי משקרא אי לא (ז) לא הות אמרה הכי דחזקה דאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה: **אדרבה.** לא (ח) מיבעינן למשנה אחרונה דלא מהימנא אלא אפי' למשנה ראשונה דקתני מהימנא לא הוי טעמא אלא משום דלא עבידא לבזויי נפשה דלימרה דנטמאה אי לאו דהכי הוא כדקאמרה: **דזימנין דתקיף לה מן גברא.** שציער לה בעלה ומעיזה פניה בפניו. ענין אחר דתקיף לה מן גברא שתוקף יצרה מן אדם אחר שנתנה בו עיניה ובשבילו מעיזה לומר לבעלה גרשתני: **והא הכא דלית לה כיסופא.** דהא מילתא לא מבזיא נפשה ואפילו הכי קתני במשנה ראשונה דמהימנא והיכי אמר אפילו למשנה ראשונה כו': **התם.** נמי אית לה כיסופא דכיון דלא סגי לה דלא קאמרה גבי בי דינא אי יורה כחץ אי לאו דהכי הוא לא קאמרה ואהכי מהימנא: **דהא הכא דידעה היא.** דבעלה ידע דיורה כחץ וקתני לה לא מהימנא אלמא אשה מעיזה: **דכל יומא.** לאחר תשמיש מקדמה ומשיא ידא לגברא כדי לטהר ידיו לאחר תשמיש ואתת יומא חד ועבדא הכי אמר לה הדא מילתא דתשמיש לא הוי האידנא:

אהלויי

גמרא

וגברא הוא דנסתחפה שדהו ואמרינן ליה (א) מתני' היא האומרת טמאה אני לך יש לה כתובה במאי עסקינן אילימא באשת ישראל אי ברצון כלום יש לה כתובה ואי באונס מי קא מיתסרא על גברא אואלא באשת כהן אי ברצון כלום יש לה כתובה מי גרעה מאשת ישראל ברצון אלא לאו באונס בוקתני יש לה כתובה איבעיא להו אמרה לבעלה גרשתני מהו אמר רב המנונא ת"ש האומרת טמאה אני לך דאפילו למשנה אחרונה דקתני לא מהימנא התם הוא דמשקרה דידעה דבעלה לא ידע בה אבל גבי גרשתני דידע בה (א)מהימנא גדחזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה אמר ליה דרבא אדרבה אפי' למשנה ראשונה דקתני מהימנא התם משום דלא עבידא לבזויי נפשה אבל הכא דזמנין דתקיף לה מן גברא מעיזה ומעיזה מתיב רב משרשיא השמים ביני לבינך דמשנה ראשונה (ב) תיובתא דרבא הכא דלית לה כיסופא וקתני דמהימנא קסבר רבא התם כיון דלא סגי לה דלא אמרה (ג) אין יורה כחץ אי לא איתא כדקאמרה לא אמרה ליה השמים ביני לבינך דמשנה אחרונה תהוי תיובתא דרב המנונא והא הכא דידעה היא (ד) ובעלה ידע בה וקתני דלא מהימנא קסבר רב המנונא הכא נמי היא גופה אמרה נהי דבביאה ידע ביורה כחץ מי ידע ומשום הכי משקרא: ההיא איתתא דכל יומא דתשמיש מיקדמה משיא ידיה לגברא יומא חד אתיא ליה מיא לממשא אמר לה הדא מילתא לא הות האידנא אמרה ליה א"כ חד מן נכרים

אהלויי

ר"ן

גברא הוא דנסתחפה שדהו. קדושת כהונתו גרמה לו כדפרישית במתני': **איבעיא להו אמרה לבעלה גרשתני.** ונתקרע הגט או שאבד מהו להאמינה ולהתירה לינשא: **דידעה דבעלה לא ידע בה.** אם זינתה אם לאו ומשום הכי משקרא ולא מירתתא: **התם דלא עבידא לבזויי נפשה.** שבזיון ופגם הוא לה כשנאנסה הלכך אי לאו דקושטא הוא לא הות קאמרה: **דתקיף לה מגברא.** שעל ידי כעסה תתחזק מן הבעל להעיז פנים בו ולומר לו גרשתני: **השמים ביני לבינך דמשנה ראשונה.** שאמרו נאמנת תיובתיה דרבא דהאמר רבא דאפי' למשנה ראשונה כי אמרה גרשתני לא מהימנא: **התם כיון דלא סגיא לה דלא אמרה אין יורה כחץ אי לא איתא כדקאמרה לא אמרה ליה.** דכיון שהיא צריכה לברר דבריה כדאמרה השמים ביני לבינך וצריכה לומר בפירוש מה שהיא טוענת עליו דהיינו שאין יורה כחץ כסיפא לה מילתא ואי לאו דקושטא היא לא הות אמרה. ואית דגרסי כיון דקא סגי לה כלומר אחר שמלאה בלבה לומר כך: **והא הכא דידעה היא דבעלה ידע בה.** דסלקא דעתך הכא דאיהו נמי קים ליה ביורה כחץ וקתני דלא מהימנא: **נהי דבביאה ידע ביורה כחץ מי ידע.** מהא משמע בההיא דהשמים ביני לבינך דתנן במתני' היינו יורה כחץ וכדכתיבנא: ולענין הלכה קיי"ל כרב המנונא דאשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת דסוגיין בכוליה הש"ס כוותיה ומדמינן לה למתניתין ש"מ שלא להתירה בלבד לינשא נאמנת אלא אף ליטול כתובה דומיא דמתני' דקתני יוצאות ונוטלות כתובה ועוד שהרי מספר כתובה נלמוד שכך כותב לה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי כדתנן בהאשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים(ג) כך כתב הרמב"ן ז"ל בהלכותיו. מיהו איכא למימר דלית לן מדרש כתובה אלא בעיקר כתובה אבל בתוספת לא. וכיון דמשום הכי מהימנא טפי כי אמרה גרשתני מכי אמרה השמים ביני לבינך משום דבגרשתני ידע בה בעלה ואינה מעיזה ובהשמים ביני לבינך דלא ידע בה מעיזה שמעינן מינה דהאומרת אינו נזקק עמי כלל כיון דבעלה ידע בה אפילו למשנה אחרונה מהימנא ויוציא ויתן כתובה אפילו לא אתיא מחמת טענה דבעיא חוטרא לידה ומרא לקבורה שהרי גדולה מזו אמרו(ד) אי אפשי אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה. מיהו כתב ר"י ז"ל דדוקא כשהיא תובעת להתגרש הוא דאמרינן יוציא ויתן כתובה אבל תובעת כתובה לא מהימנא והביא ראיה מדאמר בפרק האשה(ה) רבה האשה שאמרה מת בעלי נאמנת מת בעלי תנו לי כתובתי אינה נאמנת: ואיכא למידק אשמעתין דהכא משמע דמילתא דידע בעלה מהימנא משום דלא מחלפא ביה ודלא ידע בה בעלה לא מהימנא והתם בסוף פרק הבא על יבמתו גבי הא דתנן נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל משמע איפכא דאמרינן התם(ו) הוא אמר מינה והיא אמרה מיניה אמר רבי אמי דברים שבינו לבינה היא נאמנת מאי טעמא היא קים לה ביורה כחץ ואיהו לא קים ליה ביורה כחץ משמע דמשום דלא קים ליה מהימנא הא קים ליה לא מהימנא והכא אמרינן איפכא תירץ הרמב"ן ז"ל דלא דמיין אהדדי דהתם איהו הוא דקמפיק לה ומפסיד לה כתובתה הילכך אי תרווייהו קים להו ליכא למימר דאיהי מהימנא משום דחזקה אין אשה מעיזה בפני בעלה דכי אמרינן הכי היכא דאיהי בעיא לאפוקי נפשה מבעלה דאיכא העזה טובא ואי לאו דקושטא קאמרה אינה מעיזה אבל התם דאיהו בעי לאפוקה (נפשה) מעיזה ומעיזה אבל כיון דאיהי קים לה ואיהו לא קים ליה אינו בדין שיוציאנה ויפסיד כתובתה בטענת שמא: **ההיא איתתא.** אשת כהן היתה דאי אשת ישראל כיון שאפילו לפי דבריה סבורה היתה שהוא בעלה אין לך אונס גדול מזה ואונס בישראל מישרא שרי ולמה ליה לרב נחמן למימר עיניה נתנה באחר אלא ודאי כדאמרן: **הא מילתא.** תשמיש:

אהלויי

עין משפט נר מצוה

ע א ב מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' יח כב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קטו סעי' ו וסי' קעח סעי' ט:

עא ג מיי' פי"ב מהל' גירושין הלכה ד [ופ"ד מהלכות אישות הלכה יג] סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' ג:

תוספות

גרשתני מהו. מי אמרינן דמהימנא או דלמא עיניה נתנה באחר: **אבל היכא דידע בה מהימנא** דאין אשה מעיזה פניה לומר דבר שקר מבעלה בפניו ומהכא שמעינן בכל דוכתא לרב המנונא דסבר באשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת: **תיובתא [דרבא].** דאמר לא מהימנא דהא הכא לית לה כיסופא שאין כאן הודאת [עבירה] וקתני דמהימנא: **דלא עבידא לבזויי נפשה.** פירוש לומר שהיא טמאה וזונה: **קסבר התם כיון דלא סגי דלא אמרה.** כלומר אחרי שהיא רוצה לומר דבר זה וגנות גדול כזה: **קסבר רב המנונא נהי דבביאה ידע.** כלומר נהי דיודע שפולט הזרע ביורה כחץ מי ידע ולכך מעיזה אבל לומר גרשתני דבעלה ידע אי משקרא מהימנא פסק ריצב"א דהלכה כרב המנונא דבכמה מקומות בהש"ס מביא דבריו ובסוף גיטין (דף פט:) נמי אמר רב [הונא] אשה שפשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר מקודשת מדרב המנונא ואידך כי אתמר דרב המנונא בפניו משמע שפשוט לכל דברי רב המנונא ומהימנא. ויש ללמוד על אשה שטוענת שבעלה אינו יכול להתקשות או שאינו בקי בדרך ארץ דנאמנת דבדבר שיש לו לבעל לידע אינה מעיזה פניה ויוציא ויתן כתובה ולא מיבעיא אי באה מחמת הטענה כגון דאמרה בעינא חוטרא לידא ומרא לקבורה אלא אפילו בלא טענה נמי יכולה היא לומר אינו מקיים מצות עונה וגדולה מזאת אמרו האומר אי אפשי אלא הוא בבגדו והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה וכ"ש בזה ודווקא כשהוא מגרשה ואינה תובעת כתובתה אבל אם צועקת כשרוצה לגרשה שיתן לה כתובה אינה נאמנת דיש לחוש שמא נתנה עיניה (באחר) בכתובה דהכי נמי מפרש בההיא דרב המנונא דאי אמרה גרשתני ותנו לי כתובה אינה נאמנת אף לינשא כדאמר בההיא דהאשה שאמרה מת בעלי ותנו לי כתובה אינה נאמנת לינשא וצריכה להביא ראיה לדבריה ואם טוענת האשה שאין זרעו יורה כחץ אינה נאמנת כמו למשנה אחרונה. כללא דמילתא כל מילי דיכול בעל לידע ומכחישתו נאמנת אבל במילי שאין בעל יכול לידע אינה נאמנת והילכך כשטוענת שאינו יכול להתקשות יוציא ויתן כתובה ואומר ריצב"א דלא תטול רק מנה מאתים אבל תוספת אין לה כדאמר פרק אע"פ מן הנשואין אינו גובה את הכל מן האירוסין אינו גובה אלא מנה מאתים שלא כתב אלא ע"מ לכונסה ובגמרא פסק הלכה למעשה כר"א ואיבעיא לן נכנסה לחופה ולא נבעלה מהו חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה ועלתה בתיקו פר"י דכל תיקו דממונא המוציא מחבירו עליו הראיה ודלא כרב אלפס דפסק כל תיקו דממונא יחלוקו ולכך אף כאן כיון דליכא חיבת ביאה אין לה תוספת דאף דקי"ל כי הערא חשובה כגמר ביאה לענין חיוב עריות הכא לענין חיבה לקנות תוספת אינה ביאה וכן מי שאינו בריא להתקשות אפילו למ"ד משמש מת בעריות חייב מ"מ אין כאן חיבת ביאה וגם מה שהכניסה בנדוניא לא תטול רק בנלמוס מה שהביאה אלא מה שרגילין לכתוב נדוניא דהנעלת ליה דכותבין יותר ממה שהכניסה לו דגם זה מן התוספת יש לה ולא תטול כך פסק ריצב"א בתשובות סתם דבריו: